

Irmgard Vilsmaier Isoldena ja Helen Lokuta Brangäna.

Jos ei onnistu saamaan suoraa lentoa Wienistä Tallinnaan, on tarjolla kuitenkin lento Helsinkiin, josta Tallinnaan pääsee lautalla, matkaten etelään suunnilleen kuin Tristan Isolden kanssa aikoinaan Irlannista Cornwalliin. Tämän assosiativisempi virittäytyminen Tallinnan uuden *Tristanin* – ohjaus **Neeme Kuninkaan** ja orkesterinjohto Viron kansallisoopperan ylikapellimestarin **Arvo Volmerin** - esitykseen on tuskin mahdollista, vaikkakin olemme kelttien merestä idempänä. Kuningas ja hänen lavastajansa **Ervin Ounapuu** tukeutuvat vähäiseen mutta sitäkin merkityksellisempään ja täsmällisempään lavarevisiittaan ja ennen kaikkea intensiiviseen symbolikieleen, joka punoutuu heti esiripun noustessa havaittavan ydinajatuksen ympärille. Tristan ja Isolde ovat oikeastaan jo kuolleita, he ”elävät” vain symbolisesti sairasvuoteissaan, peiteltyinä ja musta side silmillään – siis siinä paljon kaivatussa yössä. Ensimmäinen kohtaus näyttää surukulkueen hautausmaalle. Vain lemmentuoma tempaisee heidät vielä kerran ”haudastaan”, herättää heidät vielä hetkeksi elämään ja – pikemminkin kontemplatiivisen sisäistyneesti esitettyyn - intohimoon, kunnes he lopulta pääsevät lepoon, ikään kuin dokumentoiden ikuisen rakkautensa elottomuutta ajallisen maailman räikeässä päivänvalossa.

Ohjaajatiimi on orientoitunut kuuluisan keskiaikaisen miniatyyrin mukaan, joka on nähtävissä jokaisessa perusteellisemmässä laitoksessa Gottfried von Strassburgin 1200-luvulta peräisin olevasta kelttiläisestä saagasta: rakastavien kuvaaminen haudassa molempien rinnasta nouseva kukkiva ruusunoksa toisiinsa kietoutuneena – rak-

Tristan ja Isolde Tallinnassa

Ensi-ilta 17.5.2008 Teksti: Klaus Billand

kauden voitto kuolemasta. Jo paljon ennen kuin Wagner aloitti *Tristanin* työstämisen, sanoi hän Arthur Schopenhauerin vaikutuksen alaisena: ”Tunnen enää vain yhden toivon: unen, unen, niin syvän, niin syvän, että kaikki elämäntuska lakkaa.” Nämä kaksi ruusunoksa näemme Tallinnassa kuivuneina karahkoina, jotka toisessa näytöksessä päähenkilöiden lähestyessä toisiaan näyttävät myös taipuvan toisiaan kohti kietoutuvan toisiinsa, luonnollisesti rakkausdueton aikana. Vasta Marke, päivänvalon tunkeutuminen heidän uneensa, erottaa heidät toisistaan. Nämä hyvin vaikuttavat, yksinkertaiset ja runolliset kuvat jättävät tilaa assosiaatioille. On selvää, että tähän estetiikkaan eivät asetet sovi, ja sen vuoksi Tristan ei kaadukaan Melotin miekkaan, vaan hänet sokaistaan liekin kirkaalla valolla. Myös Kurwenal kuolee symbolisesti ylhäältä tulevaan tappavaan valonsäteeseen sen jälkeen kun hän on elämänsä aikana ja arvokkaana vanhuksena – **Beethovenia** muistuttavana – huolehtinut isännästään yhtä liikuttavasti kuin nuori Brangäne omasta ”rouvastaan”. He molemmat huolehtivat myös yhdessä niin ikään symbolisesta lemmentuomasta. Miekka onkin tässä Tristanin ja Isolden yhteyden metafora, esitettynä melkein purppuranpunaisena pyhäinkukvana.

Kokonaisuus on käsitteellisesti mielenkiintoinen ja kaukana nykyteatterin lioiteluista. Tosin eräät koomiset kohtaukset hieman pilaavat tämän metafyyssisen ohjauksen vaikutusvoimaa, mutta eivät turmele sitä kokonaan. Niinpä täytyy kohtauksessa ”Herr Tristan trete nah” molemmat solistit kammata vaivalloisesti makuuasennosta istuma-asentoon, jotta he voisivat laulaa pitkän dialoginsa. On sitä paitsi perin epäilyttävää laulattaa molempia pitkää istuultaan tai makuullaan. Olkoonkin, että se olisi ohjauskonseptiin sopiva, ei se kuitenkaan osoita kovin suurta ymmärrystä laulamisesta. Yleisesti ottaen olivat muutamat kohtaukset tunnelmaltaan aivan eteerisiä, joita hienovarainen valaistus intensiivisine varjostuksineen vielä vahvisti. *Tristanin* optiikka toikin etäisesti mieleen **Wieland Wagnerin** ohjauksen 1950-luvun uus-Bayreuthissa.

Hyvä mutta urallaan jo ehtopuolelle tullut suomalainen **Heikki Siukola** esitti Tristanin pitkälti ohjauksen merkityskonseptia tukien. Hän muotoili roolin tietyssä määrin joutsenlauluksi itselleen, laulajan tragediana, kun on todettava, että äänellisesti ei enää pysty. Jatkuvat intonaatio-ongelmat, saavuttamattomat sävelet kuin myös yhä värittömämmäksi tuleva timbre aika ajoin kuitenkin vielä huomattavan te-

räksisenä soivassa äänessä tekevät ymmärrettäväksi hänen päätöksensä laulaa nyt viimeistä kertaa Tristanina. Toisena iltana Siukola joutui keskeyttämään ensimmäisen näytöksen jälkeen, jolloin toisen miehityksen **Peter Svensson** astui menestyksekkäästi hänen sijaansa. Bayreuthissakin jo sivurooleja esittänyt saksalainen **Irmgard Vilsmaier**, joka nyt esitti ensi kertaa Isolda, aloitti ensimmäisen näytöksen uskottoman hermostuneesti paljon rauhatomuutta äänessään – selvää on, että näin ei kumpikaan korkea C onnistunut. Hänen soinnikkaampi ja tummempi keskirekisterinsä oli vakuuttavampi toisen näytöksen rauhallisemmissa kohdissa, mutta draamatissemmissa kohdissa joutui hän nytkin pakkotamaan ääntään. Hyvä diktio ei ole hänen vahvuutensa. Lopussa hän onnistui monin paikoin hyvin lemmentuolossa. Muutama seikka puhuu sen puolesta, että Vilsmaier tarvitsee vielä hieman aikaa tämän roolin opiskeluun. Illan varsinainen yllätys oli nuori eestitär **Helen Lokuta**, ensimmäisessä Wagner-roolissaan Brangänenä. Paitsi, että hän lauloi roolin ihanasti, antoi hän sille myös aivan oman tyylin. **Rauno Elp**, myöskin talon omaa väkeä, lauloi Kurwenalin hyvin ja esitti epätavallisen roolihahmon antaumuksella ja uskottavasti. Markeksi vielä aivan liian nuori **Priit Volmer** olisi voinut olla tämän ohjauksen Tristanin poika, mikä rasitti paljon teoksen keskeistä näytöstä. Hänen hyvin korkea bassonsa on kuitenkin varsin vetoava. Sivuroolit oli miehitetty huomiota herättämättömästi.

Ylikapellimestari Volmer ja Viron kansallisoopperan Wagnerin suhteen kokemat orkesteri yllättivät jo alkusoitossa upeasti rakennetulla dynamiikallaan ja täyteläisellä soinnillaan. Puhallinryhmä oli hyvä, joskaan ei aina aivan transparentti. Suurien aplodien jälkeen toisen näytöksen alkaessa johti Volmer näytöksen alkusoiton antaumuksella ja jouhevasti. **Kristi Keelin** soittama kontemplatiivinen englannintorvi näyttämön takaa vahvasti hienosti vaikutelmaa. Kolmannessa näytöksessä orkesteri soi paikoin liian kovaa, mutta näinkin pienen talon kyseessä ollen oli illan orkestraalinen anti varsinainen ihme. Täytyy pitää mielessä, että edellinen Tristan esitettiin Tallinnassa 1933/34. Ja jos jätetään pois laskuista *Tamhäuserin* konsertante-esitykset 2003/2004, on täällä esitetty vain *Lentävä hollantilaista* 50-luvun lopussa ja 80-luvun puolivälissä. Onnittelut sekä näyttämöllisestä että musikaalisesta suorituksesta!

Suomennos: Heikki Virri